

БАРВІНОК
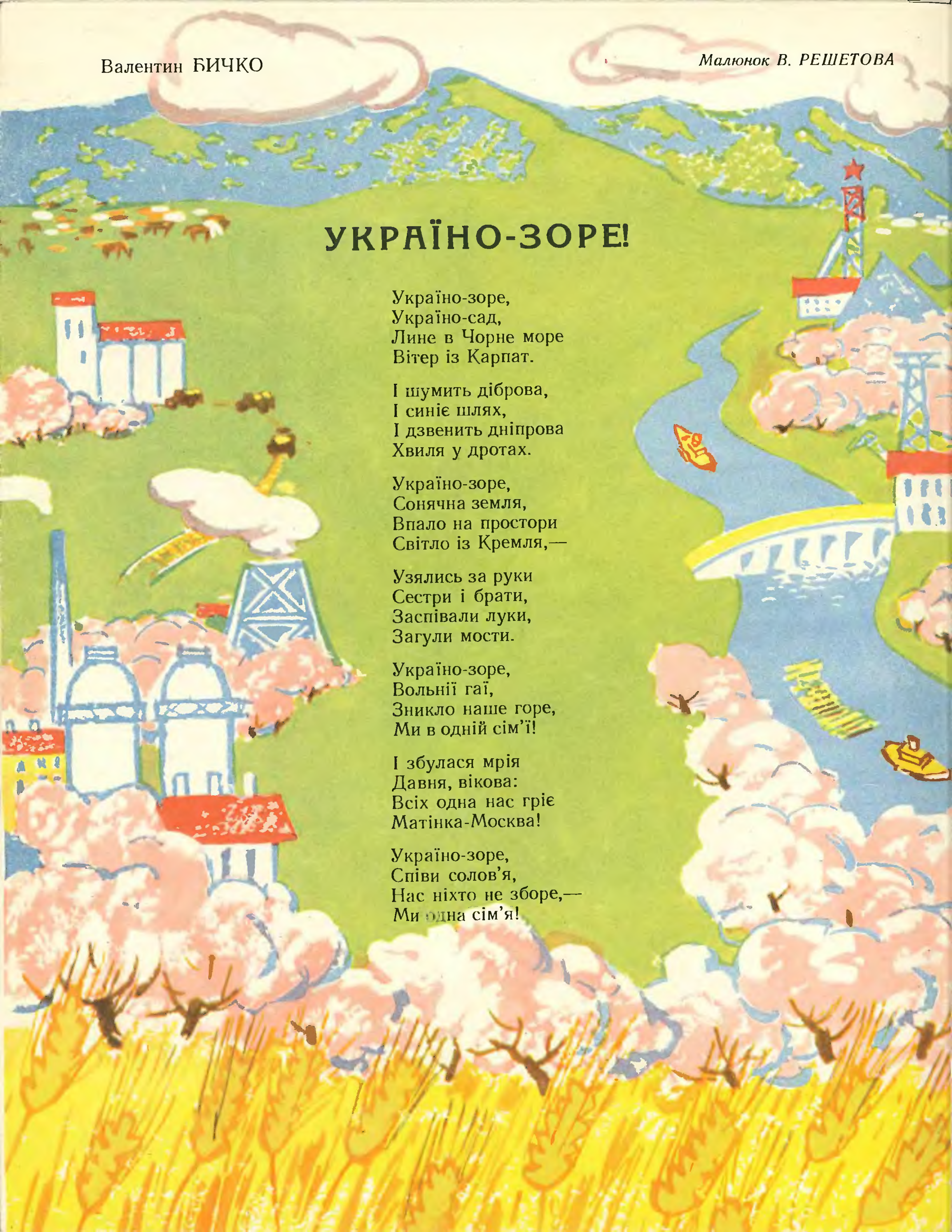
№ 11

ЛИСТОПАД 1960

Журнал ЦК ЛКСМУ і республіканської ради всесоюзної піонерської організації імені В. І. Леніна для школярів молодших класів

Валентин БИЧКО

Малюнок В. РЕШЕТОВА

УКРАЇНО-ЗОРЕ!

Україно-зоре,
Україно-сад,
Лине в Чорне море
Вітер із Карпат.

І шумить діброва,
І синіє шлях,
І дзвенить дніпрова
Хвиля у дротах.

Україно-зоре,
Сонячна земля,
Впало на простори
Світло із Кремля,—

Узялись за руки
Сестри і брати,
Заспівали луки,
Загули мости.

Україно-зоре,
Вольнії гаї,
Зникло наше горе,
Ми в одній сім'ї!

І збулася мрія
Давня, вікова:
Всіх одна нас гріє
Матінка-Москва!

Україно-зоре,
Співи солов'я,
Нас ніхто не зборе,—
Ми одна сім'я!

Василь ХОМЧЕНКО

Малюнок І. ТИХОГО

ДОРОГИЙ ПОДАРУНОК

Влітку 1922 року хворий Ленін відпочивав у Горках, під Москвою.

У Горках красивий парк. Ленін любив ходити його доріжками. І майже завжди з ним були його маленькі друзі — діти. Багато хлопчиків прибігало до Леніна з сусідніх сіл.

Був серед них і Сергійко, хлопчик сором'язливий і несміливий. Діти розповідали Леніну свої новини, читали напам'ять вірші й співали пісень. Ленін також читав їм вірші. Сергійко не знав жодного вірша, а пісні співати соромився. Він був найменший серед товариства.

Якось Сергійко сказав Леніну:

— А я восени в школу піду. Мені тато олівець купив. І зошит, і перо.

— Молодець, — похвалив Володимир Ілліч. — А ти вмієш читати?

— Ні...

— Тоді давай вчитися.

Ленін дістав з кишені френча газету, підсів до хлопчика.

— Що це? — показав він пальцем на велику круглу літеру.

— Коло, — не задумуючись, відповів Сергійко.

Діти засміялися.

— Вірно, коло. Тільки воно називається літерою «О». А це? — знову спитав Ленін.

Друга літера мала дві палички з перекладиною посередині. Сергійко хотів назвати її драбинкою, але друзі випередили його.

— «Ни»! — разом вигукнули вони.

— Не «ни», а «ен» — поправив Ленін.

— Я теж читати навчуся, — сказав Сергійко й почервонів.

— Звісно, навчишся, — погодився Ленін. — І читати й писати.

— Тільки в мене букваря немає, — признався Сергійко.

— І в нашому класі всього три букварі було, — сказав хтось із дітей.

— Так, — задумливо промовив Ленін.— Ми тепер ще бідні, не всього поки що в нас вдосталь. І діти ще не всі вчаться... Але скоро ми все матимемо. І в кожного учня буде буквар. Неодмінно.

Прощаючись з дітьми, Володимир Ілліч сказав Сергійку:

— А твоєму лихові ми постараємося зарадити.

Днів через три Володимир Ілліч знову зустрів у парку дітей і, ховаючи щось за спиною, ще здалеку гукнув:

— А ну, хто з вас відгадає, що в мене в руках?

Діти почали навперебій відгадувати. Хтось крикнув, що гриб, іншому здалося, що ялинова шишка. А хтось навіть сказав, що в Леніна жива білка.

ДУДОЧКА

Віра КАРАСЬОВА

Малюнки Ю. МИТРОХІНА

Це було ще за царя, але вже незадовго до революції.

Йшла війна, і наш батько служив у солдатах, а ми з матір'ю жили на селі.

Була в нас кізочка та двоє курей, а хліба свого не було. Щоб купити його, потрібні були гроші. Отож і заробляла мати на панському полі. Навесні разом з іншими жінками садила вона буряки, влітку їх полола, гусінь оббирала, а восени копала. Буряки відвозили на завод і варили з них цукор. Тільки ми цей цукор рідко бачили: коштував він дорого, і грошей на нього не вистачало.

Хата наша стояла край села. Вулиця була широка, і просто через вулицю — парк. А в парку білий кам'яний будинок, і жили в тому будинку пани, господарі й парку, й землі, на якій росли буряки, й цукрового заводу.

Мати йшла з дому рано, і я залишалася на цілий день сама. Дітей-однолітків близько від нашої хати не було, і я гралася собі зі своїми ляльками, яких шила мені мати з клаптиків.

Як же я зраділа, коли одного весняного ранку побачила за огорожею парку дівчинку, на зріст таку, як і я, веселу й сміхотливу. Дівчинка махала рукою, кликала мене:

— Іди сюди! Та йди мерщій! У паркані є дірка, ти можеш крізь неї пролізти!

Мене не треба було сто разів просити. Я спритно шмигнула у дірку і опинилася в парку.

— А я знаю, — мовив Сергійко. — Буквар.

— Правильно, Сергійку. Буквар і є, — посміхнувся Ленін. — Ти відгадав, тобі він і належить.

І Ленін подав Сергійку новенький, з гарними малюнками й великими літерами буквар.

Присівши на траві серед дітей, Володимир Ілліч почав учити хлопчика читати.

— Ма-ма, — повторював за Леніним Сергійко.— Ма-ша. Ми не раби...

Коли Сергійко прийшов до школи, він уже вмів читати й знав напам'ять всі вірші з букваря.

— Хто тебе навчив читати? — спитала в Сергійка вчителька.

— Ленін, — відповів хлопчик, і всі в класі заздрісно поглянули на нього.

Довго потім іще навчався Сергійко, багато прочитав книг, але з своїм першим букварем — подарунком Леніна — ніколи не розлучався.

Переклав з білоруської
Б. КОМАР

З цього дня почалася наша дружба.

Дівчинку звали Анелею. Приходила вона до парку не сама. Слідом за нею ступала і няня, худюща, довга, з рудим волоссям і товстою картатою ковдрою в руці. Ковдру вона розстеляла десь неподалік од ставка, на м'якій зеленій травичці, поспіль всіяній маргаритками, і, придушивши бідолашні квіточки, сідала й читала книжку або дрімала. З Анелею вона розмовляла мало, та й то якоюсь чужою, незрозумілою мовою.

Зате ми з моєю несподіваною подружкою стрекотіли, як дві сороки. Ми бігли на горбатий кам'яний місток і годували крихтами золотих карасів, що зграйками плавали у воді; ліпили з вологого піску пиріжки й бабки, ганяли по доріжках дерев'яні обручі. Але найбільше мені подобалося бавитися з Анелиною лялькою. Лялька ця була така ж гарна й пишно вбрана, як і її хазяйка. Вона вимовляла «папа» й «мама» і, тільки покладеш її на спинку, відразу заплющувала очі. Та чого вона не вміла, — це купатися. Анелина нянька суворо заборонила їй навіть близько підносити ляльку до води. «У воді вона розмокнути може», — пояснила мені Анеля. Ми довго придумували ім'я для ляльки і придумали дуже гарне: Маргаритка. Нам здавалося, що вона схожа на цю ніжну, рожево-білу квітку.

Вечорами я розповідала мамі про Анелю, але вона не дуже раділа з нашої приязні й говорила:

— Анеля твоя — панночка. Напевно, розбещена, вередлива. Та й кажуть люди, які в панів роблять, що хоч і маленька вона, а хитра. Любить матері нишком поскаржитись... Хоч би не скривдила вона тебе.

А я тільки всміхалася, слухаючи матір. Даремно люди кажуть, не може Анеля когось скривдити, а мене й поготів.

Правда, в усіх наших забавках Анеля командувала мною, як хотіла, а я завжди підкорялася й поступалася перед нею.

* * *

Якось увечері сиділи ми з мамою коло хати, дожидали, поки на таганку скипить куліш, і тихенько співали.

Йшов повз наш двір незнайомий чоловік, зупинився й попросив напитися. Був він не дуже молодий і вдягнений по-міському, тільки синя сорочка зовсім вигоріла від сонця, кашкет теж зносився, і черевики були запорошені.

Мати витягла з колодязя відро свіжої води і винесла рушник,— може подорожній ще схоче й умитися. Він напився, охоче вимив обличчя студеною водою і спитав, чи далеко звідси до цукроварні.

— Верст п'ять або й шість буде,— відповіла мати. — Сідайте з нами повечеряйте, веселіше буде йти. — І коли подорожній, подякувавши, згодився, спитала, як його звати. Він відповів:

— Товариші звуть мене Петровичем. Як хочете, — кличте й ви так...

Після вечері мати постелила під грушею кожух, накрила його рядном і звеліла мені спати. Та мені чомусь не спалося. Я бачила, як дядьо Петрович підійшов до стосу дров, вибрав рівненьку колодочку і кишеньковим ножем почав щось вирізувати.

Щоб швидше заснути, я лягла на спину й дивилася, як у світлому небі одна за одною засвічуються зеленкуваті зірки і молодий тоненький місяць стає усе яскравішим, все золотішим. Хотіла заснути, а сама прислухалася, про що розмовляють мама з Петровичем. Розмова в них була не зовсім для мене зрозумілою, але деякі слова все-таки дійшли до мого дитячого розуму. Петрович говорив, що війна незабаром скінчиться, що робітники й селяни піднімуться проти царя й багатих хазяїнів, що буде революція, а після неї настане для всіх бідних людей хороше життя.

Що таке «революція» я, звичайно, не знала, а спитати боялася, бо мати ж думала, що я вже давно сплю. Так, не спитавши, я й заснула і не помітила, як пішов наш гість.

Вранці я прокинулася у хаті на нашій з мамою постелі. Мами поряд не було. На столі стояв горщик з кашею, і в хаті пахло васильками, чебрецем та м'ятою. Отже, мама витопила піч, позамітала, посипала долівку свіжою травою й пішла.

Я скинула ковдру і побачила поряд з собою на постелі ляльку. Головасту, окату дерев'яну ляльку. Так от що вирізував Петрович учора ввечері, розмовляючи з моєю мамою.

Я зраділа подарункові. Загорнула ляльку в чисту хустинку, вдяглася сама й побігла до парку поділитися з Анелею своєю радістю. Але Анелі лялька не дуже сподобалась.

— Дере-в'я-на! — сказала вона. — Погана і нічого не вміє: очі заплющувати не вміє, говорити теж не може...

— Зате вона вміє купатися, — заступилася я за ляльку. — Дерев'яні ляльки у воді не розмокають.

— А ну, покупай її!

Я забрела по коліна у ставок, розповила ляльку й пустила її на воду. Лялька попливла. Спочатку вона пливла на спинці, потім я перевернула її на животик і стала ляскати по воді руками. Пішли хвильки, й лялька загойдалася на них.

Забувши про свою Маргаритку, Анеля стояла на березі і не зводила очей з моєї ляльки. Потім вона у захваті застрибала, заверещала й заплескала в долоні.

— Знаєш що, — сказала Анеля, коли ми вийняли з води ляльку й обтерли її хусткою. — Я візьму її собі. В мене вона купатиметься у ванні, а в тебе ванни немає.

Я завжди в усьому поступалася Анелі, але зараз твердо сказала:

— Не хочу. В тебе є Маргаритка, а в мене нікого немає.

Але коли Анелі чогось хотілося, вона вміла цього добитися.

— Подумаєш, Маргаритка! Бери її, будь ласка, собі, а мені віддай цю ляльку!

— А няня тебе не лаятиме?

— Яке їй діло! Маргаритка моя. Кому хочу, тому й дарую її. Бери — і простягла мені свою красуню.

Я схопила Маргаритку, ткнула Анелі свою ляльку і, не озираючись, помчала додому.

Дома я посадила Маргаритку на стіл, і в нашій напівтемній і бідній хаті стало раптом ніби світліше й затишніше. Потім я пригорнула ляльку до себе і закружляла з нею по кімнаті.

І раптом я почула голосний крик. Хто міг так кричати на нашому подвір'ї? Я кинулася подивитись і побачила руду няньку. Вона тримала за руку Анелю і цього разу по-нашому волала:

— Негідниця! Безсоромниця! Злодійка! Це тебе мати навчила красти чужі ляльки?

Ніхто досі не лаяв мене. І зараз я стояла нерухомо, здивовано гляділа на розлючену няньку, яка так бридко лаялася. Хіба я могла вкрасти ляльку!

Я глянула на Анелю, — вона ж бо краще за всіх знає, як усе було... Та Анеля стояла мовчки і дивилася на мене своїми блакитними очицями так спокійно, ніби зовсім не брала участі в цій історії.

Няньці, видно, набридло репетувати. Вона видерла в мене з рук Маргаритку і, захопивши Анелю, пішла геть.

Я побігла навздогін, вхопила Анелю за руку і, захлинаючись від образи, закричала:

— Анелю, ти ж знаєш, як було, знаєш! Так скажи ж їй!

Та Анеля мовчала. Тільки знизала плечима й висмикнула з моєї долоні свою руку.

Тоді я повернулася додому, лягла на лаві й заплакала.

Наплакавшись досхочу, згадала, що мати наказала мені виполоти город, що повернеться вона пізно, стомлена й голодна. Я втерла сльози й пішла полоти.

Матері я нічого не встигла розповісти. Увечері знову зайшов до нас Петрович. Він казав, що побував на заводі, впорався із своїми справами й тепер вертає на станцію, щоб виїхати поїздом до міста. Мені він сказав:

— Дивися-но, що я тобі приніс, — і дістав з кишені дудочку. Дудочку було вирізано з бузинової гілки, і Петрович показав мені, як треба на ній грати.

— Ану, спробуй, — запропонував він.

— Де там мені, — засоромилася я, а сама взяла-таки дудочку, приклала до губів і... заграла. Спочатку зовсім тихо, потім сміливіше й голосніше.

Грала я, напевно, не дуже добре і не дуже правильно, але мати з Петровичем слухали й усміхалися. А потім Петрович сказав мамі: «Здібна в тебе дочка. Дочекаєтеся хорошого життя, вчитимеш її музики».

Цього разу я пішла проводжати Петровича. Вийшли ми за село, піднялися на пагорок і тут попрощалися. Пішов Петрович, а я все махала рукою, а потім стояла й дивилася йому вслід. А далі обернулася й бачу: парк звідси як на долоні! Мелькає серед дерев біле платтячко, це гуляє Анеля. Ось підійшла до огорожі, дивиться на вулицю, на нашу хату. Може, мене виглядає? Може, думає, що я забула кривду й знову прибіжу до неї?

Ні, Анелю, не дожидай! Не прийду я до тебе, не прощу образи. А образа ця мені на користь, — порозумнішала я від неї, стала дорослішою, зрозуміла тебе й розлюбила.

Олександр ПАРХОМЕНКО

Малюнок О. МІКОРИ

РЕМІ

Ремі — хлопчина моторний,
Ремі — весь чорний, чорний.
Ремі вітчизна далека —
Конго, де завжди спека.

Ремі — дитина старанна,
Йде до ріки щорана, —
В річці мале слоненя
Миє, купає щодня.

І для слона-маляти
Втіха — хлоп'я обілляти,
В хобот набравши води, —
Душ малюку хоч куди!

...Нині у Ремі горе:
З лісу, мов звір, учора
Вийшов чужинець-солдат,
Затріскотів автомат...

Пальмове листя прошите,
І слоненя забите.
Ремі в сльозах до тата:
— Ой, захисти од солдата!

Сина втішає тато:
— Сліз ми лили багато,
Тільки недовго, сину,
Ждати розплати годину.

Африка темна прозріла,
Встала, незборна і сміла.
Африка волю здобуде,
Кривдить ніхто нас не буде!

Х. МАТЕУ

Малюнки Г. МАЛАКОВА

...Коли Пакіто вибіг на вулицю, Аделіта вже була там. Хлопчик привітно кивнув їй, але завваживши сумне обличчя дівчинки, зніяковіло спинився.

— Що скоїлося? — спитався в дівчинки, бачачи, що вона ось-ось заплаче.

— Дурниці...— Аделіта впала край дороги й заплакала. Пакіто не знав, що робити далі й сів біля неї. Очі у нього були добрі-добрі. Потім він тихенько покликав:

— Аделіто...

Аделіта сіла і, боязко оглядаючись довкола, раптом гаряче зашепотіла у вухо хлопчикові:

— У нас вдома велике нещастя. Але я не можу тобі сказати. Не можна! Зрозумів?

— Ну і хай, мовчи собі, наче риба.

— Не ображайся! Мама наказала — нікому ані слова, наче в рот води набрати...

— Мабуть, це страшенна таємниця?

— Дуже... Поліція арештувала мого старшого брата Енріке, він працював на мебльовій фабриці. Але про це нікому не можна розповідати, чуєш? Чутки мають швидкі ноги. А дехто радіє, коли падає людина, і кружляє над нею, наче крук.

— Дякую за «крука»...

— Та я не про тебе, дурненький...

— Дурненький, дурненький!

І Пакіто загадково посміхнувся, ніби натякаючи, що йому також відомо щось дуже важливе.

— Чого ти смієшся? Над нашим горем?..

— Та ні, що це ти вигадала! Не тільки у вас горе... Але це секрет, про який нікому не можна розповідати...

— Я буду мовчати, як могила!

— Щось не дуже ти схожа на могилу, котра береже таємницю.

— На що ти натякаєш?

— Тихше... Твого брата арештували за те, що він писав відозви на мурах. Хіба неправда?

— Хто тобі сказав про це?

— Мої власні очі! Його схопили разом з моїм братом Франсіско — він працював у депо. Їх обох і арештували...

— Побий мене грім, коли я розумію щонебудь! Виходить, твого брата також арештували?!

— Також. Вони приятелі, ні — вони більше, ніж приятелі — вони «камарадос», товариші. Обидва комуністи. У неділю вночі вони пішли, щоб написати відозви на честь 7-го листопада. Второпала, нарешті?

— Що ж тепер буде? А твій батько, що каже твій батько?

* Друкується з скороченням.

— Він каже найрозумніші речі: якби усі писали відозви, так нікого б не арештовували.

Пакіто не зміг стримати посмішку переваги, помітивши, як вплинули на дівчинку його слова.

— Ти бачив їх?

— Я ж тобі казав — ось цими очима... Я йшов слідом за ними, ховаючись за будинками, поки не схопив їх цей телепень з військової поліції. Мабуть, хтось виказав їх...

— А потім?

— А потім... їх били прикладами, лаяли брудними словами. Потім наділи наручники і повели по вулиці Ісуса у поліцейське управління... Шкода,— тільки половину відозви встигли написати...

— Половину тільки?

— Ага. Піди до старого червоного будинку і побачиш на мурі великі літери:

«Хай живе...» Люди не знають, що далі! Та нічого,— завтра довідаються!

— А чому завтра?

— Тому, що я не мокра курка!

— Що ти надумав?

— Закінчити те, що зробили б вони, якби дозволили мені піти з ними. Не довіряли мені. Назвали шмаркачем! Треба було подбати про вартового. А так мені довелося іти нишком. Ех, коли б вони узяли мене з собою!

— Наче вони самі не знали, що роблять.

— Може і не знали. Ось побачиш, сьогодні вночі я допишу відозву і напишу ще багато інших! Шкода тільки, що зі мною нікому піти, щоб свиснути при небезпеці...

— Я б пішла з тобою, тільки знаєш... Я дуже боюся...

— Відомо, що ти боягузка... Ну і хай, сиди собі вдома, накрийся ковдрою і тремти з переляку!

Вони розійшлися, кожен у бік свого дому.

Опівночі, коли на вулицях погасли вогні, Пакіто вислизнув на вулицю. Нишком крався він у темряві. Здавалось, то тінь рухалася безшумно попід будинками.

Ось і стіна, на якій великими літерами виведено: «ХАЙ ЖИВЕ...» Хлопчик спинається навшпиньки, вмокає пензлик у банку з білою фарбою, вимальовує на стіні: «...ЖОВТЕНЬ!» — великими гостроверхими літерами.

Не встиг він дописати знак оклику, як позаду почулися якісь дивні звуки — шарудіння, шепіт. По шкірі хлопцеві побігли мурашки, він аж закам'янів. Але скоро полегшено зітхнув, бо впізнав тихенький голосок своєї подруги:

— Це я, Аделіта, не бійся. Я прийшла допомогти...

Затамувавши подих, вони потисли одне одному руки в темряві.

І пішли далі, виводячи на мурах, на парканах: «ХАЙ ЖИВЕ РОСІЯ!», «ХАЙ ЖИВЕ ЖОВТЕНЬ!», «ХАЙ ЖИВЕ ЛЕНІН!»

Додому вони повернулись, коли на бліде мармурове небо вже викотило золоте яблуко гарячого сонця.

Переклав з іспанської
В. ХАРИТОНОВ.

Любов ЗАБАШТА

Малюнок Г. ТУЛЬЧЕВСЬКОЇ

ПАЛЯНИЦЯ

Паляниці й калачі
Зарум'янились в печі,
Вийняли їх з печі,—
Радісно малечі.

Раптом обізвалась паляниця:
— Хто робив з вас, дітки, обізвіться,
Я того до столу любо прошу
На трапезу й бесіду хорошу.

Хто робив, беріть мене і крайте,
Чаєм з медом смачно запивайте,
Хто гуляв — тому за стіл не сісти,
Білу паляниченьку не їсти!

Обізвалась дівчина Наташа:
— Я вдягала в плаття куклу нашу,
Я їй льолю біленьку пошила,
Ще й водою рученьки помила.

Обізвалась і маленька Тала:
— Я сьогодні в хаті підмітала,
Поливала квіти у садочку
Ще й носила ляльку в сповиточку.

Обізвались Коля і Степанко:
— Ми будинок будували зранку,
Із пісочку вивели світлицю,
Значить, будем їсти паляницю!

Тільки Тані нічого сказати,
Не мела вона ніколи хати,
Власній куклі платтячка не шила,
Від безділля іграшки побила.

— То ж тобі,— сказала паляниця,—
І сідать до столу не годиться.

Брати-місяці

Малюнки Л. ГРИГОР'ЄВОЇ

Юрій СТАРОСТЕНКО

Якось уранці, аж ген-ген за рікою, стрілися два брати, місяці осінні — Жовтень і Листопад. Здавна ходять вони однією дорогою.

— Ну, як, — запитав, чемно привітавшись, Листопад, — багато мені роботи залишив?

— Та чимало... Сам побачиш, — усміхнувся Жовтень. — Пильнуй лишень, аби лад був усюди. І дощам-вітрам своїм завчасно волі не давай — хай люди свято Жовтневе одсвяткують по добрій погоді.

— Гаразд, гаразд, — заспокоїв брата Листопад та й пішов своєю дорогою. Довго ішов, чи недовго, але прийшов куди треба. Прийшов, подивився навколо і вирішив передусім відпочити. Ліг він на узліску, на м'яку листяну ковдру, що приготував йому молодший брат, і міцно, міцно заснув.

— Дивіться, — кажуть люди, — Листопад прийшов, а як хороше надворі, які погожі святкові дні.

Тут треба сказати, що Листопад не дуже квапливий був до діла. Частенько, поки ото прийде, Жовтень зі своєю роботою впорається та ще й за Листопада дещо зробить— там, тут дерева пообтрушує. А Листопад уже й відпочити може в тому листі. Отак і цього разу: виспався Листопад як слід, потягнувся, зашарудів листям і солодко позіхнув. І відразу, мабуть від його подиху, з'явилися скрізь у блакитному небі невеличкі хмарки. Потім розстебнув Листопад торбу, що завше висить у нього збоку, і сказав:

Вітре, вітре, йди на волю,
Шугони собі по полю,
Погуляй, та не барись,
До роботи берись:

Розбрелися хмар отари,
Ти збери докупи хмари,
На плащі, на плащі
Лий дощі, лий дощі!

А вітер цього тільки й чекав: як помчав! Тільки розігнався як треба, а тут йому лісосмуга поперек дороги. Аж завив вітер з невдоволення, та нічого не вдієш. Перескочив лісосмугу і понісся далі, аж до самого лісу. Скочив у ліс і почав дерева гнути.

— Ой, що це ти, вітрику, — скаржиться молоденька берізка, — досить вже мене і Жовтень посмикав. Бач, які голі мої кіски...

— Не займай її, бешкетнику безсоромний, — вступився за берізку дубок в накидці з пожовклого листя.

— А, так оце ти захищати! — засвистів вітер, — зараз я тобі покажу... — Розгнівався та як дмухне на дуба з усієї сили. А дубок хоча б що— жодного листочка вітрові не віддав. Сильний він, дубок, і гордий.

Нічого вітрові робити, злетів він угору, бо пригадав, що наказав йому Листопад не баритися і хмарки у небі докупи збирати. Слухняні хмарки. З одного боку вітер забіжить та підгорне їх, потім з другого, та все докупи, докупи, аж поки не утворив з них сіру дощову хмару. Похнюпилася важка хмара, затулила сонечко й сипонула на землю дрібним, холодним дощиком.

— О, тепер, здається, все як треба, — промовив вдоволений Листопад.

Цілу ніч бризкав дощик, поналивав то там, то тут озерця-калюжки. А на світанку вкрив Листопад ці калюжки тоненькими і прозорими скельцями льоду.

— Ну що ж, — думає Листопад, — встав удосвіта, натрудився, можна й відпочити.

Тільки-но задрімав, як визирнуло сонечко, розтопило тоненький льодок, окутало ласкавим промінням дерева, заграло веселими цяточками на опалому листі. Та не може довго спати Листопад, коли сонечко пригріває. Прокидається і знову накликає дощик, бавиться холодним вітром, обтрушує з дерев останні листочки.

А то ще заманеться йому снігом землю припорошити. Та вже знають люди: пролежить цей сніг недовго, бо все у Листопада якось не до ладу. Спочатку слід було б землю підморозити, а він забуває, і сніг швидко тане. А іншим разом підморозить землю, та про сніг забуде, аж поки Грудень не підійде та не нагадає, що час йому, Листопаду, в дорогу рушати, місцем братові поступитися.

Отакий то Листопад.

Вадим Скоморовський

Малюнки Н. ЧУНОСОВОЇ

ЗІРОЧКА

Підросла уже Оленка,
В школу бігає щодня,
Має зірочку маленьку,
Бо Оленка—жовтеня.

Сяє зірка у сестрички,
Наче сонечко вгорі,
Наче іскра невеличка
Від Кремлівської зорі.

ТЕЛЕГРАМА

За хатами на лану
Стрів я маму й тата.
Я приніс їм новину —
Вісточку од брата.

Телеграму з цілини
Надіслав нам Костя.
Пише він, що восени
Завітає в гості.

А вже осінь навкруги
Щедра та багата...
— Що ж, печімо пироги, —
Усміхнувся тато.

ЯК БАРВІНОК І ЙОГО ТОВАРИШІ ПОВЕРНУЛИСЯ З МІСЯЦЯ НА ЗЕМЛЮ

Веніамін РОСІН

Малюнки В. ГРИГОР'ЄВА

Пам'ятаєте, ми розповідали вам про те, як Барвінок, Ромашка і Огірочок побудували ракету, полетіли на ній на Місяць і на Місяці зустрічали Новий рік?..

Довго друзі пробули на Місяці. Але, як-то кажуть, в гостях добре, а дома краще.

Якось Ромашка, зітхнувши, сказала Барвінку:

— Цікаво, а що зараз на Землі: літо чи осінь?

— За календарем вже осінь. Листопад.

— Значить, там Жовтневе свято святкують. Діти ідуть на демонстрацію з червоними прапорцями, а тут така нудьга...— захникала Ромашка, і на її очах з'явилися сльози.

А Барвінок, треба сказати, терпіти не міг сліз, тому він сердито запитав:

— Чого ж ти хочеш?

— Додому, — відповіла Ромашка.

— Додому, — повторив Огірочок.

— Ну що ж, можна й додому, — погодився Барвінок. — Будемо збиратися в дорогу.

Скоро усе було готове. Настав час відльоту.

Ромашка взяла на згадку про Місяць кілька камінчиків.

— До побачення, до побачення,— махала вона разом з Огірочком руками.

— До побачення, Місяцю. Спасибі тобі за гостинність,— сказав і Барвінок, та й захлопнув люк кабіни.

— Увага! — попередив він друзів, вмикаючи рубильник на пульті управління. — Старт! — і натиснув на найбільшу чорну кнопку.

Почувся вибух. Ракета відділилася від поверхні Місяця і з величезною швидкістю помчала в бік Землі.

Тонесеньким, якимось чужим голосочком, Огірочок запитав:

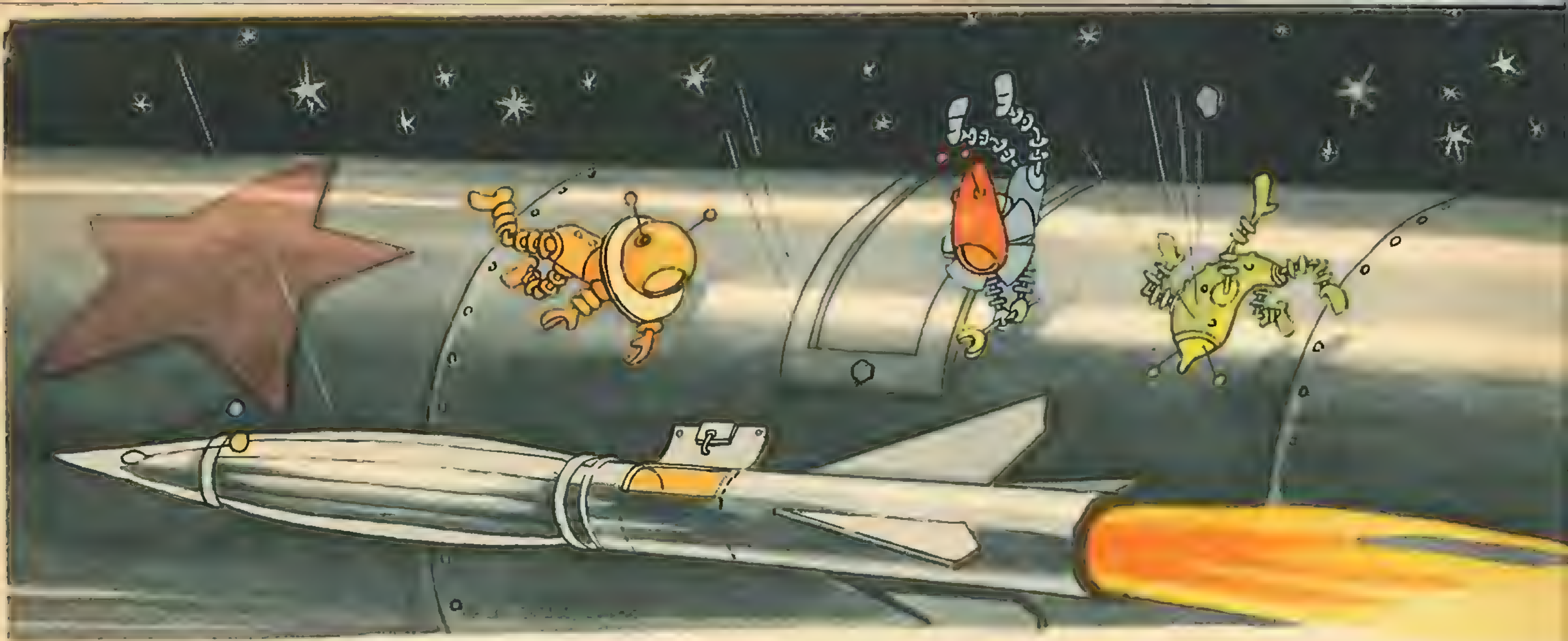
— Здається, поїхали?

— Летимо. За тридцять шість годин будемо дома, — коротко відповів Барвінок.

Але його розрахунки не виправдалися. Коли до Землі лишалося не більше п'ятисот кілометрів, Барвінок крізь оптичні прилади побачив, що в одному з ними напрямку рухається величезний космічний корабель, який от-от наздожене їх.

За якихось десять секунд вони будуть поруч з цим кораблем. Можлива катастрофа!

— Тривога! — оголосив Барвінок. — Приготувати аварійні парашути!

— Я боюся! — скрикнула Ромашка і закрила обличчя руками.

— Не треба рюмсати, може ще й не буде ніякої катастрофи,— заспокоїв її Огірочок.

Несподівано почувся сильний поштовх, і ракета, наче курча до квочки, притулилася до борта величезного корабля. Надійна обшивка ракети витримала. Аварії не сталося.

Що ж це за корабель з блискучою червоною зіркою на борту, звідки він взявся у космосі?

Перебуваючи в експедиції на Місяці, друзі не знали, що у Радянському Союзі запущено ще один важкий корабель.

...Вже давно минув час прибуття на Землю. Але ракета разом з космічним кораблем все кружляла навколо Землі. Кінчалися запаси продуктів. Барвінок не приховував від товаришів, яка небезпека їм загрожувала.

Почувши таку неприємну новину, Ромашка нічого не сказала,— вона лише відвернулася, щоб хлопці не побачили її сліз. Огірочок поводився інакше.

— Так це що, — закричав він, — я все життя крутитимуся на ракеті та ще й голодний! Я хочу додому! Додому!!!

Барвінок серйозно й рішуче скомандував:

— Приготуватися до переходу на корабель. Надіти скафандри.

Почувши ці слова, Огірочок почав щось нашіптувати Ромашці на вухо, весь час показуючи на Барвінка, мовляв, Барвінок здурів.

— Ви думаєте, я з глузду з'їхав? — строго сказав Барвінок.— Я цілком здоровий. Як капітан вдруге наказую: надіти скафандри.

— Як же ми перейдемо на корабель? — простогнав Огірочок. — Та як тільки ми ступимо хоч крок з ракети, одразу ж полетимо униз!

— Ніхто з вас не полетить униз,— почав пояснювати Барвінок.— Ти забуваєш про силу тяжіння... Та що з тобою говорити про закони фізики. Хіба ти вчив фізику?!

— Зате, я тут, на Місяці, усю таблицю множення вивчив на зубок,— похвалився Огірочок.

Усі наділи скафандри. Барвінок відкрив люк і сміливо ступив уперед, на космічний корабель! Слідом за ним пішли Огірочок і Ромашка.

Поруч з велетенським кораблем ракета була крихіткою. Ромашка навіть здивувалася, як вони утрьох вміщувалися на ній.

Обстеживши поверхню корабля, Барвінок розшукав вхід до кабіни і відкрив її своїм гайковим ключем. В цей час він почув несамовитий крик Огірочка.

— Ой, хто це луснув мене по потилиці?

— У космосі літає багато метеоритів,—

пояснив Барвінок.— Тобі пощастило. Мабуть, невеликий стукнув.

— Оце так дало,— зітхнув Огірочок, мацаючи гулю.

Раптом на кораблі, у відсіку, де стоять прилади, щось злегка клацнуло, і гучний чоловічий голос чітко промовив:

— Я космос! — Прийміть повідомлення про температуру, тиск та інші умови для польоту людини. Все в нормі! Все в нормі!

Знову щось клацнуло і настала тиша.

— Чуєте! Тут хтось є,— сказала Ромашка.

— Так,— погодився Барвінок.

— Дивіться, щоб він нас не скинув на землю за те, що ми без дозволу влізли сюди,— сказав Огірочок.

Кілька хвилин, прислухаючись, друзі сиділи мовчки, а потім Барвінок рішуче сказав:

— Я подивлюся, хто там є.

— А що, як він стоїть за дверима і так тебе огріє палицею, що ти не піднімешся!— сказав Огірочок.— Тоді що?

— А мені здається, краще почекати, поки він сам вийде до нас,— запропонувала Ромашка.

— Краще я піду,— вирішив Огірочок,— хоч мене й стукне разок, байдуже: хіба не однаково, одна чи дві гулі.

— Спасибі, дорогий друже, — сказав Барвінок, але раптом голосно розсміявся.

— Ой, і диваки ж ми! Радіоустановки злякалися. Це ж вона передавала на землю показники приладів. І як це я одразу не догадався? Дивіться — тут не тільки телеграф, а й телефон є.

— Я дуже люблю розмовляти по телефону! — заверещала Ромашка і, взявши трубку, приклала її до вуха.

— Земля слухає,— почулося у мікрофон.

— Ой, Земля, Земля! Як гарно чути! — із захопленням вигукнула Ромашка.

— Дай мені,— вихопив у неї трубку Огірочок.— Я теж хочу поговорити.

— І не соромно тобі з дівчиною дратуватися! — строго зауважив Барвінок, а сам взяв трубку і сказав: — Здрастуй, Земле!

— Хто це говорить? Як ви потрапили на борт корабля?

— Я Барвінок. Разом зі мною Ромашка, Огірочок. Ми повертаємося з Місяця додому і...

— Ми знаємо про вашу експедицію. Як ви себе почуваєте?

— Почуваємо добре. Тільки страшенно хочеться додому,— зітхнув Барвінок.

— Скоро будете дома,— пообіцяв привітний голос з Землі.— За тридцять сім хвилин закінчуються потрібні дослідження. Не чіпайте нічого, кабіна відділяється автоматично.

— Як все добре виходить! — заплескала в долоні Ромашка.— Ми встигнемо на Жовтневі свята!

— Запитай,— гаряче зашепотів Огірочок,— чи ми часом з розгону не тріснемося так, що й кісток своїх не зберемо?

Барвінок передав на землю запитання Огірочка.

— Безпеку гарантовано,— почулося з мікрофона.— При спусканні кабіни вмикаються гальмуючі реактивні двигуни і парашути. Бувайте здорові. До скорої зустрічі!

— Бам! — почувся застережний сигнал. За хвилину кабіна відділилася від корабля і швидко понеслася вниз, до рідної Землі.

Де приземляться наші герої — ми поки що не знаємо. Якщо ви їх побачите, будь ласка, напишіть нам.

Сталь та Чавун

Євген ПЕРМЯК

Малюнки Ю. ЖОЛУДЄВА

Полилась вогневою струминою з пекучої печі гаряча Сталь. Заблискотіла золотими зірками, остигла коштовними зливками і— запишалась. Перед сірим Чавуном так стала себе вихваляти, що той мало не проржавів геть від сорому.

— Я,— каже Сталь,— не ржавію, не темнію, бо я хитро зварена. Як алмаз міцна, як змія гнучка. Загартуюсь — не відгартуюсь. Пиляти, свердлити, різати — все можу. До всього придатна. Хочеш — булатом стану. Хочеш — голкою. Мостом ляжу. Рейками побіжу. Машиною працюватиму. Пружиною скручусь. А що ти, Чавуне? Тільки й того, що на сковороди та праски придатний. Ну, хіба ще на станини другосортні та на шестерні молотильні. Не ковкий, не спритний, крихкий, як лід. Одне слово, не модний ти метал.

Каже так Сталь, на весь цех вихваляється. І літаком, мовляв, полетить. І кораблем попливе. І чим тільки, чим вона не стане! Навіть перо писальне не забула. Годинникову стрілку і ту не проминула. Все перелічила. Стільки наговорила про себе, що й у три мішки не вбереш. Проте, нічого зайвого не додала. Була в її сталевому дзвоні правда.

Звісно, далеко Чавунові до Сталі. Тільки про одне їй забувати не слід було б... Про те, що Чавунові вона рідною дочкою доводиться... Що вона йому своїм життям зобов'язана.

Переклав з російської
Б. АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ

I. ВОЛЬПЕР

Малюнки М. НЕЧИПОРЕНКО

ШОКОЛАДЧИНА БІОГРАФІЯ

Коли я був маленьким

Якось, коли я був маленьким, мені подарували шоколадного зайчика у гарній сріблястій обгортці. Недовго думаючи, зняв я блискучу обгортку, надломив шматочок зайця і вже хотів його з'їсти. Але тут я помітив у середині зайчика білу, запашну начинку.

— Як попала сюди начинка? — питав я себе.

Адже шоколадка вся була ціла, ніде ані найменшої дірочки. Проте роздумувати довго не було часу — дуже смачно пахла шоколадка, і я з задоволенням її з'їв.

Минуло багато років, я виріс, вивчився і став працювати на кондитерській фабриці, де роблять шоколад і цукерки. Тут я не тільки довідався, як роблять різні шоколадні фігурки, а й сам їх робив. Згадавши якось про отого свого шоколадного зайчика, я подумав: який же я був маленький дивак! Тоді мене зацікавило, як начинка потрапила в середину шоколадки. А з чого зроблена сама шоколадка?

Признайтесь, діти, правда ж і ви над цим не задумувались? А це дуже цікаво.

Чи знаєте ви, що шоколадка пробиралась до нас через моря й океани, проїхала багато тисяч кілометрів по воді й суходолом? Хто з вас чув що-небудь про шоколадне дерево, яке росте в далеких тропічних країнах? Не дивуйтесь,— таке дерево є! Але на ньому не ростуть готові шоколадки.

Історія шоколадного дерева

Так от і поговоримо про це незвичайне дерево.

Був час, коли люди в Європі про нього нічогісінько не знали. Найперше, щось із п'ятсот років тому, з шоколадним деревом познайомились іспанці, коли завоювали Мексіку. Там, у Мексіці, вони побачили чудернацьке, гірке-гірке насіння, з якого ацтеки (так звали стародавніх мексіканців) готували смачний напій. Це насіння там дуже дорого цінувалось. Його навіть приймали замість грошей. Ви вже, мабуть, здогадалися, що це й було насіння плодів шоколадного дерева.

Отой смачний напій, що побачили іспанці в Південній Америці, називався «чоколатль».

Іспанці привезли насіння шоколадного дерева в Європу. І тут тривалий час із цього насіння варили лише напій. А потім навчилися робити справжній твердий шоколад. Назву цього смачного виробу було взято від назви напою, що його варили колись ацтеки.

Мандрівка в Гану

А тепер давайте помандруємо в уяві до якої-небудь тропічної країни і подивимося, як росте шоколадне дерево. Помандруємо хоч би й в гарячу Африку, куди багато років тому перекочувало це дерево з Амери-

ки. Тут на узбережжі Атлантичного океану міститься маленька держава Гана. Це дуже давня і разом з тим зовсім молода країна. Довгі роки народ Гани жив під владою чужинців і тільки зовсім недавно він здобув незалежність, заснував свою державу. Працьовиті жителі Гани вирощують багато какаових дерев. Це — невеликі деревця з овальним яскраво-зеленим листям. Цілий рік цвітуть на них жовті й червоні квіти. З квітів виростають плоди. Ці плоди дуже схожі по формі на наші огірки, тільки іншого кольору й розміром більші. Вони не зелені, а жовтаві або оранжові. В середині плодів зріє біле насіння. От у цьому насінні і вся суть. Коли плоди дозріють, їх зрізують з дерева і виймають з них насіння. Його спочатку сушать на сонці, а потім пакують у мішки, вантажать на пароплав і відправляють до нас. Оце і є ті самі какао-боби, з яких на кондитерських фабриках роблять шоколад і напій какао.

Смачна фабрика

Ну, а тепер поїдемо з вами на фабрику, куди потрапили какао-боби, і дізнаємось, як же з них роблять шоколад. Таких фабрик є декілька й на Україні: в Києві, в Харкові, в Одесі, у Львові... Ще здалеку, за кілька кварталів від фабрики, ви відчуєте приємні пахощі. Та як же інакше! Адже ми наближаємося до найсмачнішої фабрики.

Поглянемо, що ж там робиться. Ось какао-боби висипали з мішків у велику лійкоподібну посудину, а далі спритна машина понесла їх в круглу піч, яка аж пашить жаром. Це — обжарювальна піч або — як кажуть — «обжарка». В цій печі боби робляться темно-коричневими і набувають знайомого вам шоколадного запаху. Але якщо ви їх розкусите, вони вам не сподобаються. Хоч боби і пахнуть шоколадом, на смак вони гіркі. Отже, треба домішати цукру. Так і роблять, але скільки перед тим перетворень відбудеться з бобами! Насамперед їх розмелюють у великих металевих млинах. Зовні нічого не видно, коли дивишся на такий млин, а в середині машини щось хрустить, тріщить, а з крана тоненьким струмочком тече густа рідина, схожа на сметану. Тільки рідина ця не біла, а коричнева. Оце і є розтерте какао. Далі цю шоколадну сметану змішують з цукровою пудрою, додають ванілі для запаху й дуже довго розтирають на різних машинах. Після цього залишається надати рідкій масі форму плитки, охолодити її — і шоколад готовий. Але як це робиться — побачите далі.

Довга, предовга...

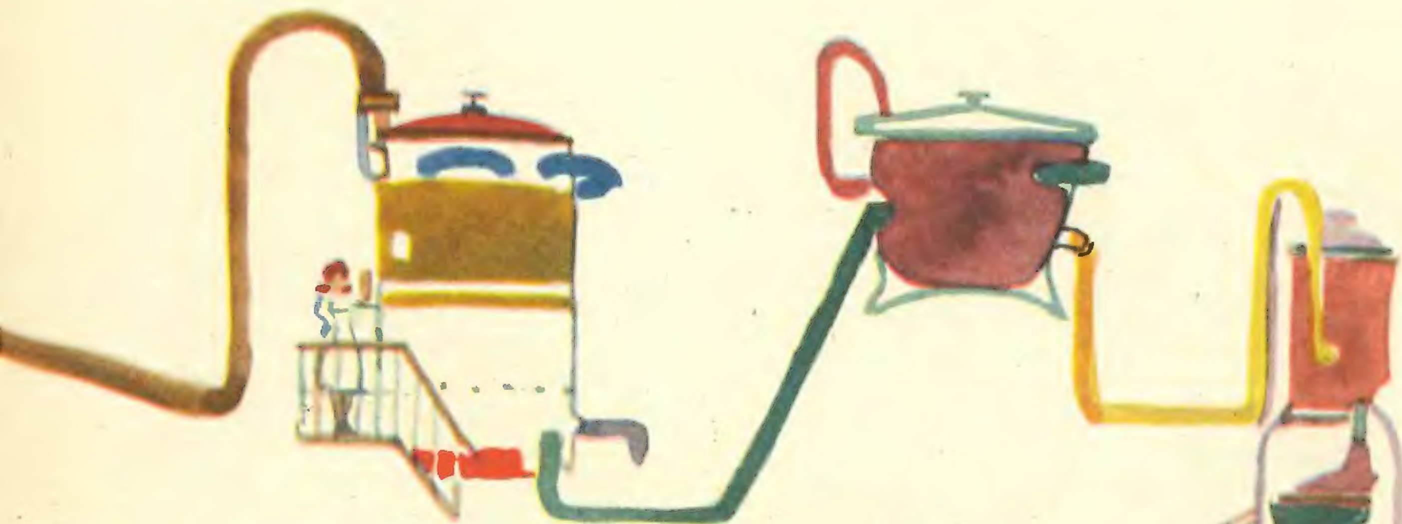
Ось стоїть довга-предовга машина. Поглянеш на неї — і не побачиш, де ж кінець. Довжина цієї машини майже 50 метрів. На ній і робляться плитки, фігурки, медалі та інші шоколадні вироби.

Спочатку шоколадна маса розігрівається, бо, щоб її розлити по формах, вона повинна бути обов'язково рідкою. Далі рідка

маса перекачується в спеціальне пристосування для відливки. А тут якраз і під'їхали металеві формочки. Вони подібні до плоских довгих тарілочок різної форми. Ось у ці формочки-тарілочки і наливає машина рідкий шоколад. Поїхали формочки з рідким шоколадом далі. І враз,— ні з того, ні з сього, — вони починають підскакувати, ніби виконують якийсь хитромудрий танок. Насправді це навмисне так зроблено, щоб під час «танцю» все повітря з шоколаду вийшло і щоб у плитках не утворювались пузирі. Хитра машина, нічого не скажеш. Закінчили свій «танок» шоколадні форми і поїхали далі. Знаєте, куди? В холодильну машину! Відкриєш дверцята, просунеш руку й зразу відчуваєш: справжній мороз.

Адже ви, напевно, знаєте, що наш народ уже другий рік виконує семирічку. Так от в останньому році семирічки, тобто в 1965 році, в Радянському Союзі буде виготовлено понад два з половиною мільйона тонн шоколадних та інших цукерок. Два з половиною мільйона тонн! Це таке велике число, що я навіть не певний, чи зумієте ви уявити, як це багато. Якби ви захотіли перевезти всю цю величезну масу смачних речей, то для цього було б потрібно три тисячі поїздів по 60 вагонів у кожному поїзді! І все це — для радянської людини, передусім — для дітей.

Переклала з російської
М. СУХАЧОВА.

Це — охолоджувальна шафа: тут шоколад застигає, і плитки твердіють. Залишилося тільки витягти їх із форми. І це легко робить сама машина.

Три тисячі поїздів

Отже, плитки готові. Тепер приступає до діла остання машина — обгорткова. Дивишся і дивуєшся: наче руками, спритно підхоплює вона плитку, одягає її спочатку в алюмінієву фольгу (так зветься знайомий вам сріблястий папір), а потім і в яскраву барвисту етикетку.

На цьому можна було б і закінчити біографію шоколадки. Але як не сказати ще про те, скільки в нашій країні робиться і буде зроблено шоколаду та різних ласощів!

Лава

Олександр САЄНКО

Малюнок В. РЕШЕТОВА

Стояла у сінях.
Під відрами лава,—
Розхитана дуже,
Кульгава, кульгава.

Побачив Юрко:
— І куди це годиться!
Не лава у нас,
А якась хитаниця.

Знайдіть мені, мамо,
Сокиру, обценьки,
Полагоджу лаву —
І буде новенька.

— Полагодь, дитино,
Як маєш охоту.
Завзято узявся
Юрко за роботу:

Підпилює, струже,
Підпилює знову,
Цвяшки забиває
У дошку кленову...

— Де ж ділася лава?
— Погляньте-но вище:
Стояла у сінях —
Знесли на горище.

Небилиці

Малюнки Л. ХОДАКОВА

Подивившись на ці малюнки, ви одразу скажете: «Так не буває». Хто з вас придумає до цих малюнків оповідання-небилицю?

КЛУБ ЖОВТЕНЯТ

Дуже гарно, коли у вас на вікнах цвітуть квіти. А коли вазони хороше оформити — буде ще красивіше, святковіше в вашій кімнаті. Зробити це можна так:

1. Плющ та березку, в горщиках, обгорнутих сухою осокою, можна помістити на квадратних підставках, закріплених на дебелому дроті.

2. З п'яти дощечок можна зробити гарну підставку під квіти, а горщики ось так розмалювати олійною фарбою.

3. В широкій низькій глиняній мисці можна зробити маленький садочок, насадивши квітів і поклавши різнокольорових камінців.

4. З дошки й кубиків можна зробити ще отаку підставку.

5. Ці три вазони (горщики мають кольорову смужку) стоять на пофарбованій в голубе таці.

6. Кактус має білі цяточки. Гарно, коли на горщику зробити зелену пляму, а по ній — білі цяточки.

7. А тут ви бачите, як можна оформити миску з квітами та горщика з плющем.

1

2

4

5

3 6 7

На обкладинці малюнок А. Горобієвської. Макет О. Мікори.

Художній редактор О. І. Мікора. Адреса редакції: Київ, Пушкінська, 28. Тел. 5-01-75 і 4-13-97.
Підписано до друку 1. X 1960 р. БФ 19675. Зам. 5278. 3 друк. аркуші 62×94¹/₈. Тираж 75 000.

Рік видання шістнадцятий. Ціна 2 крб. Видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь».
Рукописи не повертаються.

Друкарня видавництва ЦК КПУ «Радянська Україна», Київ, Анрі Барбюса, 51/2.